

3. BÖLÜM: Nitel ve Nicel Araştırmalarda Ortak Paydalar ve Farklılıklar

Genel olarak sosyal bilimlerde yapılan araştırmaları nitel araştırmalar ve nicel araştırmalar olarak ikiye ayıranlar vardır. İki yaklaşım arasındaki farklar Tablo 3.1.'de görülmektedir. Bununla birlikte, bu sınıflandırmanın iki zıt araştırma türü olmadığını söyleyen araştırmacılar bulmak da mümkündür. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birbirini bütünlüyci biçimde kullanımına ilişkin Kitabın 2. bölümünde verilen bilgileri hatırlayınız. Tablo 3.1'deki özellikler, iki araştırma arasında zıtlık kurmaya yöneliktir. Örneğin nitel araştırmaların kuramsal, nicel araştırmaların istatistikî olduğu belirtilmektedir. Oysa pek çok nicel araştırma kuramlardan yola çıkarak ve kuramları sınamak için gerçekleştirilir. Öte yandan kavramların kullanılması sadece nitel araştırmalar için geçerli değildir. Nicel araştırmaların yapılabilmesi için en önemli şartlardan biri kavramlardır (Bu konuda ilerideki sayfalarda bilgi verilecektir).

Tablo 31: Niteliksel ve Niceliksel Araştırma Farkları

Nitel Araştırma	Nicel Araştırma
Değerlendirir	Sayar, ölçer
Kavramları Kullanır	Toplanan veriyi işler
Kuramsaldır	İstatistikidir
Yorumlar	Betimler, kestirir
Yorumlama eleştirilir	Yöntem eleştirilir

Kaynak, Berger 2000: 14

Nitel ve nicel araştırma yaklaşımları arasındaki farkı ortaya çıkartmak açısından kullanılan yöntemlerin değerlendirilmesi daha anlamlı olabilir. Gözlemleyeceğimiz olayların (1)konuşma/sözlü dil, (2)eylem ve davranışlar, (3)yazılı metinler olduğunu düşünürsek nitel yaklaşımlarla nicel yaklaşımlar arasında veri toplama teknikleri açısından farklar vardır. Örneğin insanların sözle

anlattıkları verilerin niceliksel yaklaşımda yoklama (anket) yoluyla toplanmasına karşın, nitel yaklaşımlarda görüşme tekniklerinin kullanılması mümkündür. Yazılı metinlerin çözümlenmesindeyse, nitel yaklaşımlar söylemsel ve dilsel çözümlemelere ağırlık verirken nicel yaklaşımlar sayıların kullanıldığı içerik çözümlemesine yönelirler. Deneysel tekniği eylem/davranışların veriye dönüştürülmesinde sayısallaştırılmayı sağlayarak nicel yaklaşım içinde yer alırken, nitel yaklaşımlarda çeşitli gözlem teknikleri onun yerini alır.

Her iki yaklaşım bulunduğu bir nokta olarak, araştırmaların görgüllüğünü ele alabiliriz. Toplumsal bilimlerde yapılan görgül araştırmalar, ister nitel ister nicel yaklaşımları kullansınlar ortak yönlere sahip olabilirler. Görgüllüğü daha önceki sayfalarda araştırmacının gözlemleriyle ulaşabildiği veriler olarak tanımlamıştık. Bu anlamda gözlemlerimiz nicel veya nitel yöntemlere dayalı olarak veriler yaratabilirler. Laboratuvar ortamında yapılmış bir deneysel veya yoklama yoluyla toplanmış veriler sayısallaştırılabildiği için nicel verilerdir. Oysa bir kişiyle yapılan bir görüşmeden elde edilen veya bir metnin dilsel yapısının çözümlenmesiyle elde edilen veriler nitel veriler ortaya çıkarır. Kuşkusuz nitel ve nicel yaklaşımların birbirini tamamlayacak biçimde yapılması da söz konusu olabilir.

Her iki yaklaşımda da görgül araştırmaların iki temel aşaması olduğu söylenebilir. Birinci aşama görgül araştırma öncesini kapsar; ikincisiyse görgül araştırma aşamasını (Bakınız Şekil 3.1). Kitabımızın birinci bölümünde yer alan bilgilerin bazılarını yineleyecek olsak da, her görgül araştırmanın belli bir araştırma alanından yola çıkarak bir araştırma başlığının oluşturulmasıyla başladığını hatırlatalım. İkinci bölümde vurguladığımız paradigmlar, kuramlar ve yaklaşımlar yanında toplumsal çıkarların ve güç ilişkilerinin etkisini de dağarcığımıza ekleyelim. Şurasını da unutmayalım, toplumsal araştırmalar bir yandan bu unsurlardan etkilenirken, bir yandan da onları etkilerler. Şekildeki iki oklu çizgilerin anlamı budur.

Araştırma sorularının oluşturulmasıyla, araştırmanın görgül aşama öncesi bölümü tamamlanmış olur. Bu aşamadan sonra görgül araştırma süreci başlar. Bu sürecin nasıl olduğuna geçmeden önce iki türlü anlama düzeyine ve dolayısıyla araştırma türüne dikkat çekmemiz gerekiyor. Toplumsal araştırmalarda iki temel tür araştırma olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi betimleyici araştırma ikincisi açıklayıcı araştırmadır (Punch:14-15). Bu araştırmalar iki tür araştırma düzeyini temsil ederler. Betimleyici araştırmalar şeyin veya olayın resmini çizmeye, süreçlerin işleyişinin, olayın veya kişinin durumunun neye benzediğini tanımlamayı hedefler. Açıklayıcı araştırmaysa şeyler, olaylar ve durumlar için olanın açıklanmasını veya süreçlerin niçin böyle işlediğini anlaşılmasını hedefler. Kısacası, betimleyici araştırma “Ele aldığım olayda ne oluyor?” sorusunu yanıtlamaya yönelikse, açıklayıcı araştırma “Niçin öyle oluyor?” sorusunu açıklamaya yöneliktir.

Araştırma tasarımı konusuna dönelim. Bir araştırmanın yöntemi dediğimiz zaman, araştırma sorularının oluşturulmasından sonraki aşamaları anlarız. Felsefi ve bilimsel tartışmalar bir yana, bilimi kuramla araştırma verilerinin etkileşimi olarak düşünebilirsiniz (Punch: 8).

Araştırma verilerini (nicel veya nitel) bir dedektifin cinayeti çözmesinde kullandığı kanıtlara veya bir gazete okurunun bir rüşvet haberini okuduğunda haberin doğruluğunu çeşitli verileri değerlendirerek sorgulamasına benzetebiliriz. Barzun ve Graf bu durumun tarihsel araştırmalardaki görünümünü konusunda şunları söylüyorlar (89): “Geçmişteki veya günümüzdeki olayları öğrenmeye çalışan araştırmacı ‘Ne oldu?’ sorusunu yanıtlamaya çalışırken, gazete okurunun karşılaştığı belirsizliklere takılır; ama arada şu önemli fark vardır. Araştırmacının bir karara varmasının, yalnız kendisi değil, diğer insanlar açısından da yeterince inandırıcı olması ön koşuldur. Görevi yerine getirirken izlediği yol kanıtı oluşturur.” Bu süreçte, ulaştığı verilerin de yaşamsal önemi vardır. Toplumsal araştırmalarda anlamaya yönelik olarak oluşturulmuş olan bir kuramın, belli bir araştırma yöntemi kapsamında araştırma verileriyle desteklenip desteklenmediği toplumsal olguların anlaşılabilmesi için büyük önem taşır.

Görgül araştırma aşamasında sorularla veriler arasındaki ilişkiyi ele alalım. Bu ilişkinin kurulmasında vazgeçilmez unsurlardan birisi araştırma kavramlarıdır. Kavramlar anlama savındaki kuram çerçevesinde de geliştirilmiş olabilir. Kavramlar anlamaya çalıştığımız şey, durum veya olayla ilgili gözlemlenebilir soyutlamalardır. Örneğin insanlar medya kullanımı anlamında birbirinden farklı olabilir. Yoğun izleyicileri, düşük izleyicilerden ayırt edebiliriz. Medya kullanımı, toplumsal davranışları ve farklı davranış desenlerini açıklamak için de kullanılabilir. İşte bu bağlamda medya kullanımı açıklayıcı bir kavram haline gelmiş olur.

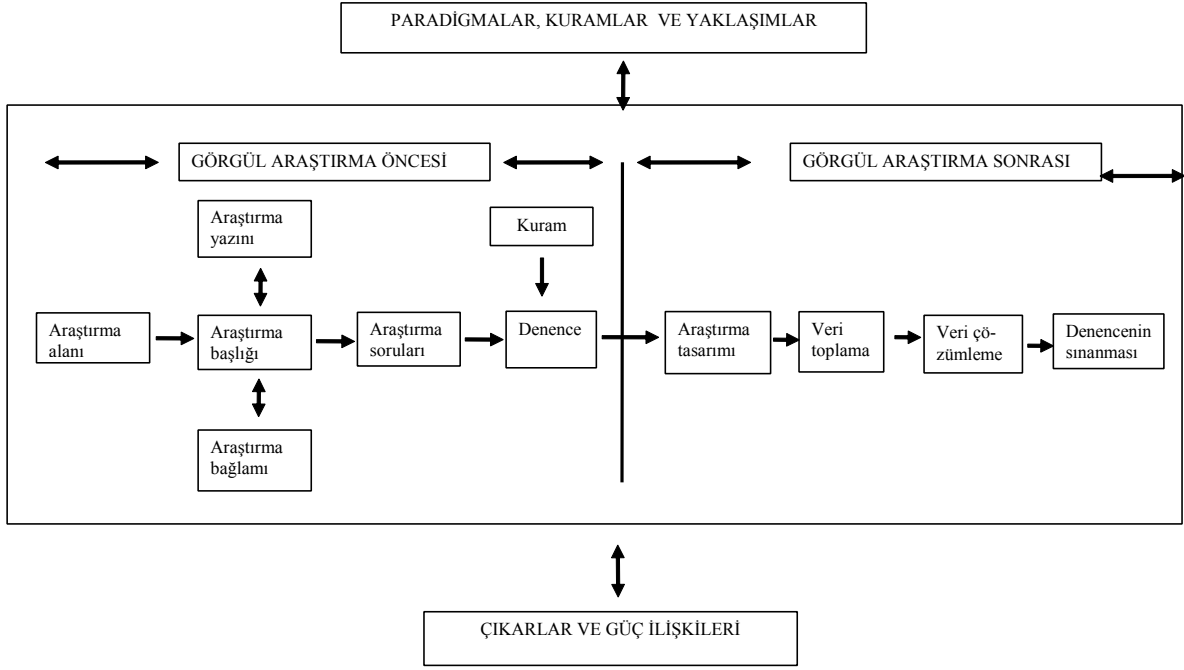
Daha ayrıntılı bir örnek vermek gerekirse şiddet konusunu ele alabiliriz. Örneğin “fiziksel şiddet” bir kavramdır. Bir kişinin fiziksel şiddet uygulaması bedeni aracılığıyla (örneğin tekme atarak) olabileceği gibi belli bir aletle (örneğin döner bıçağı) veya bir mekanizma (örneğin silah, bomba) yardımıyla da yapılabilir. Bakın şimdiden üç ayrı kavram elde ettik: bedenle, aletle, mekanizmayla şiddet. Bir araştırmacı televizyon dizilerinde aletle uygulanan fiziksel şiddet konusunu inceleyecekse, veri göstergelerini saptaması gerekir. Örneğimizde veri göstergeleri döner bıçağının, mangal şişinin, küreğin bir kavgada kullanılması olabilir. Artık araştırmacı dizide gördüğü her bir aletle uygulanan fiziksel şiddeti bir veri olarak ele alabilecektir. Döner bıçağı, mangal şişi, kazma, kürek ve benzerleri kullanılarak yapılan şiddet uygulamaları onun için toplanacak veriler arasına girecektir. Bunlar nicel verilere dönüşebileceği gibi (örneğin içerik çözümlemesi) nitel verilere de dönüşebilir. Nicel araştırmalarda kavramdan veriye geçişe işlemselleştirme (İngilizce operation) denir.

Nitel olarak yapılacak bir araştırmada, örneğin aletle uygulanan şiddet uygulamasından önceki gelişmelerin nitelikleri, kavgadan önceki atışmalar veya hangi durumlarda, kime karşı, nasıl mekanlarda, nasıl bir siyasal veya diplomatik bağlamlarda şiddet uygulandığı çözümlenebilir.

Görgül araştırma süreci açısından nitel ve nicel yaklaşımlar arasında bazı farklar bulunmaktadır. Bu farkları açıklamak için Şekil 3.2'yi inceleyelim. Bu şeklin x ekseninde (alt eksen) araştırmanın zamansal gelişimi; y ekseninde (sol) araştırma sorularının yapısı yer alıyor. Araştırma soruları açısından iki uç nokta tanımlanabilir: (1)Ayrıntılandırılmış araştırma soruları, (2)Genel araştırma soruları. Nitel ve nicel araştırmaları bu haritaya yerleştirmemiz gerektiğinde sol üst bölüme koyarız. Çünkü nicel araştırmalarda yol gösteren araştırma soruları ve önceden ayrıntılı olarak belirlendikten sonra araştırma tasarımının ne olduğu ortaya konabilir. Böylece araştırma tasarımının nicel araştırmalarda oldukça katı olduğunu söyleyebiliriz.

Katı olmasının anlamı, araştırmacının izeleyeceği yolun açıkça belli olmasıdır. Tasarımın elde etmeyi hedeflediği veriler de katı olarak yapılandırılır. Verilerin yapılandırılması hangi verilerin nasıl toplanacağı ve hangi yöntemlerle çözümleneceğinin ayrıntılı olarak bilinmesi anlamına gelir. Örneğin bir yoklama aracılığıyla insanların belli bir konuda ne düşündükleriyle onların siyasal görüşleri arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışacaksa verinin nasıl toplanacağı açık hale gelir. Bu yoklama formundaki soru veya soruların yanıtlanması yoluyla olacaktır. Bu verilerin toplandıktan sonra hangi istatistiki yöntemlerle çözümleneceğine ilişkin ayrıntılar da önceden bellidir.

Nitel araştırmalardaysa durum farklıdır. Nitel araştırmalar çoğu zaman genel rehber sorularla yola çıkabilirler (tabii bu betimleyici veya açıklayıcı araştırmalarda farklı olabilir). Bu soruların rehberliğinde bazı verilerin toplanması sonucunda geriye dönülerek araştırma soruları görece olarak daha özgün hale getirilebilir. Sorular özgünleştikçe araştırma tasarımı da görece olarak somutlaşır. Bununla birlikte, oldukça ayrıntılı sorularla başlayan nitel araştırmaların da olabileceğinin bilinmesi gerekir. Bu durum daha çok belli bir araştırma alanının olgunluğuyla ilgilidir.

nak: Punch:40'dan değiştirerek